

УДК 378.6

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ

Крикун В.Д., науковий співробітник
Навчально-науковий центр іноземних мов

Національного університету оборони України імені Івана Черняховського

У статті проаналізовано результати формувального експерименту, який проводився для перевірки ефективності педагогічної технології змішаного навчання щодо формування іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління. Представлено діагностичні засоби, які використовувались у процесі дослідження рівнів сформованості мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційного та рефлексивного компонентів іншомовної професійної компетентності слухачів вищого військового навчального закладу. Отримані наукові результати експерименту показали суттєві покращення цих компонентів в експериментальних групах, що вказує на досягнення мети дослідження.

Ключові слова: *формувальний експеримент, технологія змішаного навчання, іншомовна професійна компетентність, майбутні магістри військового управління, вищий військовий навчальний заклад.*

В статье проанализированы результаты формирующего эксперимента, который проводился с целью проверки эффективности педагогической технологии смешанного обучения по формированию иноязычной профессиональной компетентности будущих магистров военного управления. Представлены диагностические средства, которые использовались в процессе исследования уровня формирования мотивационно-ценностного, когнитивного, операционного и рефлексивного компонентов иноязычной профессиональной компетентности слушателей высшего военного учебного заведения. Полученные научные результаты эксперимента показали существенные улучшения вышеуказанных компонентов в экспериментальных группах, что указывает на достижение цели исследования.

Ключевые слова: *формирующий эксперимент, технология смешанного обучения, иноязычная профессиональная компетентность, будущие магистры военного управления, высшее военное учебное заведение.*

Krykun V.D. EXPERIMENTAL VERIFICATION OF TECHNOLOGY OF FUTURE MILITARY MANAGEMENT MASTERS' PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE FORMATION

The article highlights the results analysis of the forming experiment, which was conducted to verify the effectiveness of blended learning technology, which is aimed at the professional foreign language competence formation of future military management masters. The author presented the diagnostic tools, which were used in the process of studying the levels the motivational and value, cognitive, operational and reflective components formation of the foreign language professional competence of the military students of higher military educational institutions. The obtained scientific results of the experiment showed a significant improvement of these components in the experimental groups. Such results proved the achievement of the research goal.

Key words: *forming experiment, blended learning technology, professional foreign language competence, future military management masters, higher military educational institution.*

Постановка проблеми. Реалізація моделі формування іншомовної професійної компетентності (далі – ІПК) майбутніх магістрів військового управління (далі – МВУ) у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ) була здійснена на основі технології змішаного навчання, яка включала очне навчання та дистанційний компонент.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методологічні засади розв'язання проблеми формування ІПК військових фахівців розглядалися як українськими, так і зарубіжними науковцями. На сучасному етапі розвитку військової педагогіки велика кількість вчених приділяє значну увагу у своїх дослідженнях питанням професійної підготовки військових фа-

хівців (О.В. Бойко, А.О. Вітченко, О.О. Безносюк, М.І. Нецадим, В.О. Огнєв, О.В. Торічний, В.В. Ягупов). Дослідженню феномена ІПК присвятили свої наукові праці Л.П. Маслак, Н.М. Мась, Н.В. Мороз, І.В. Секрет, С.Ю. Ніколаєва та інші [1; 2; 3]. Однак варто зазначити, що, незважаючи на численні наукові розробки, проблема формування ІПК фахівців саме у ВВНЗ залишається малодослідженою.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у визначенні ефективності реалізації технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління та проведенні аналізу результатів екс-

периментальної та контрольної груп після завершення формульованого експерименту.

Виклад основного матеріалу дослідження. У формульованому експерименті, який проходив у 2014–2015 рр. з метою перевірки ефективності педагогічної технології змішаного навчання щодо формування ІПК майбутніх МВУ, брали участь 120 слухачів. До навчальних вибірок не увійшли 20 перших за рейтингом слухачів та 20 останніх. Не залучалися до експерименту майбутні МВУ, які мають високі показники сформованості компонентів ІПК (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційного та рефлексивного), і слухачі з високим рівнем здібностей до вивчення іноземних мов. Також не увійшли до груп формульованого експерименту майбутні МВУ, які не вивчають або не вивчали англійську мову в системі мовної підготовки Збройних Сил України.

Досліджуваних було поділено на дві групи – експериментальну та контрольну. До експериментальної групи (далі – ЕГ) увійшли 60 слухачів, які вивчали іноземну мову за запропонованою технологією змішаного навчання. До контрольної групи (далі – КГ) увійшли також 60 слухачів, які вивчали тільки «Курс іноземної військової термінології» за традиційним методом у звичайних умовах освітнього процесу ВВНЗ. Групи слухачів були сформовані відповідно до спеціальностей. Рівень сформованості ІПК слухачів не був критерієм під час розподілу на групи.

Підготовка слухачів в експериментальних групах проводилася за спеціальною програмою, яка передбачала забезпечення необхідних педагогічних умов застосування технології змішаного навчання. У майбутніх МВУ ЕГ формування ІПК здійснювалося під час вивчення «Курсу іноземної військової термінології» (як очний компонент запропонованої технології) та за рахунок впровадження розробленого нами спецкурсу «Англійська мова для майбутніх магістрів військового управління» (як дистанційний компонент технології змішаного навчання). При цьому обсяг навчального навантаження слухачів не збільшувався.

Оцінювання ефективності підготовки слухачів за визначеними методиками проводилось за оцінкою середнього рівня підготовки групи (математичного очікування підготовки групи $\bar{x}$), який визначає відсоток знань, що досягла група слухачів у середньому від загального необхідного рівня підготовки (стандарту). У нашому науковому дослідженні інтервальне оцінювання показників математичного очікування $\bar{x}$, проведене за різними методиками, здійснювалося за t-критерієм Ст'юдента. Довірча ймовірність оцінювання $\bar{x}$ становила 0,05 ($p \leq 0,05$). У формульованому експерименті щодо формування ІПК t-критерій Ст'юдента склав 2,00 ($t_s = 2,00$).

На початку формульованого етапу експерименту було проведено порівняльний аналіз успішності слухачів ЕГ та КГ (див. Таблицю 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз сформованості іншомовної професійної компетентності досліджуваних в ЕГ та КГ на початковому етапі формульованого експерименту ($p \leq 0,05$)

Показники	ЕГ ($\bar{x} \pm t$ -критерій Ст'юдента)	КГ ($\bar{x} \pm t$ -критерій Ст'юдента)	Відсоток відмінності між групами (%)
Опитувальник «Локус-контролю» за О.Г. Ксенофонтовою	69,5±3,4	70,1±3,2	17
Опитувальник «Потреби у досягненнях Ю.М. Орлова»	72, 7±2,4	74,0±2,2	44
Методика «Ціннісні орієнтації» (М. Рокича)	40±4	41,2±4,1	26
Тест на визначення індивідуальних здібностей до вивчення іноземної мови	45,3±3	45,1±3,1	6
Стандартизований мовленнєвий тест згідно з вимогами НАТО STANAG 6001	63,5±2,5	63,7±2,3	8
Опитувальник діагностики рефлексії (методика А.В. Карпова)	64,8±2,4	64,8±2,4	0
Інтегральний показник сформованості іншомовної професійної компетентності	62,7±3	62,9±2,9	0

Після навчання за запропонованими програмами було проведено оцінювання сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту для визначення результатів, яких досягли слухачі після навчання. Оцінювання сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту перевірялася за допомогою нижче вказаних методик.

За опитувальником «Локус-контролю» О.Г. Ксенофонтової було визначено сформованість локус-контролю слухачів [4]. Аналіз результатів дослідження засвідчив, що під впливом застосування запропонованої технології змішаного навчання у майбутніх МВУ ЕГ відбулися достовірні зміни в рівнях сформованості усіх показників локус-контролю порівняно з показниками $\bar{x}$ на початку експерименту та порівняно з результатами КГ.

Загальний показник сформованості локус-контролю слухачів в ЕГ становить 86,6%, коли в КГ цей показник становить 80,2%. Очікуване максимально можливе відхилення результатів за рівних вихідних даних буде коливатись в 95 випадках зі 100 в межах $\pm 3,5$ в ЕГ та в межах $\pm 4,2$ в КГ. З результатів видно, що найкраща можлива оцінка в КГ очікується на рівні 84,4, тоді як найгірша оцінка в ЕГ – 83,1. Звідси випливає, що результат в ЕГ суттєво кращий за той, що ми отримали в КГ. Зростання оцінок у кожній із груп за цією методикою можна побачити в Таблиці 2.

Опитувальник «Потреби у досягненнях Ю.М. Орлова» показав вищий рівень сфор-

мованості мотивації в ЕГ ($87,6 \pm 2,2$, $p \leq 0,05$) порівняно з КГ ($81,6 \pm 3,4$, $p \leq 0,05$). Відсоток відмінності між групами становить 100%, що вказує на ефективність обраної педагогічної технології: слухачі наполегливо прагнули отримати найкращі результати під час навчання і постійно удосконалювали вже наявні завдяки виконанню складних та творчих завдань. На успішність застосування запропонованої нами технології в ЕГ вказує і підвищення готовності офіцерів прийняти допомогу від товаришів у вирішенні проблем, що виникали під час навчання.

Варто зазначити, що в КГ, на відміну від ЕГ, домінувала мотивація на уникнення невдачі, що виражалось у невпевненості в собі, своїх силах та майбутньому успіху справи. Для таких офіцерів є характерним виконання легких завдань або тих завдань, у вирішеннях яких вони заздалегідь впевнені. Така тенденція є негативною, оскільки в подальшому може призвести до професійних невдач [5].

Під час формувального експерименту було проаналізовано думку досліджуваних в ЕГ та КГ і здійснено ранжування відповідей на запитання анкет за методикою М. Рокича. Конкретизовано типи ціннісних орієнтацій офіцерів групах, які брали участь у дослідженні. Результати офіцерів ЕГ показали, що в них спостерігається менша зосередженість на собі та на першочерговому задоволенні своїх потреб. Результати

Таблиця 2

Результати формувального експерименту за методикою О.Г. Ксенофонтової

Показники	Після експерименту ($\bar{x} \pm t$ -критерій Ст'юдента)		Відсоток відмінності між групами (%)
	ЕГ	КГ	
Загальна інтернальність (Із)	85,4 $\pm$ 3,7	77,4 $\pm$ 5,1	95
Інтернальність в області досягнень (Ід)	85,8 $\pm$ 4	77,6 $\pm$ 5,4	93
Інтернальність в області невдач (Ін)	86,5 $\pm$ 3,4	83,3 $\pm$ 3,8	62
Інтернальність в області виробничих взаємин (Ів)	88,8 $\pm$ 2,9	82,5 $\pm$ 2,3	90
Загальний показник сформованості локус-контролю слухачів	86,6 $\pm$ 3,5	80,2 $\pm$ 4,2	91

Таблиця 3

Оцінка результатів формувального експерименту за методикою М. Рокича ($p \leq 0,05$)

Показники	$\bar{x}$ ($\bar{x} \pm t$ -критерій Ст'юдента) ЕГ	$\bar{x}$ ($\bar{x} \pm t$ -критерій Ст'юдента) КГ	Відсоток відмінності між групами (%)
Термінальних цінностей	20,3 $\pm$ 5,1	30,7 $\pm$ 6,9	93
Інструментальних цінностей	14,3 $\pm$ 3,8	28,9 $\pm$ 4,8	100
Інтегральна оцінка за методикою М. Рокича	17,3 $\pm$ 4,5	29,8 $\pm$ 5,9	100

офіцерів КГ також вказують на позитивні досягнення досліджуваних після навчання, але в цій групі присутня підвищена схильність до суперництва і прагнення до влади.

Отже, після проведення дослідження можна помітити позитивні результати майбутніх МВУ обох груп. Інтегральна оцінка за цією методикою в КГ становила 29,8 з урахуванням розкиду можливих значень за *t*-критерій Ст'юдента $\pm 5,9$ при $p \leq 0,05$. У результаті застосування технології змішаного навчання в ЕГ були отримані такі результати: $\bar{x}$ термінальних цінностей – 20,3, інструментальних – 14,3. Інтегральна оцінка за методикою М. Рокича становила 17,3 з урахуванням розкиду можливих значень за *t*-критерій Ст'юдента $\pm 4,5$ ($p \leq 0,05$).

Порівняння результатів традиційної методики та запропонованої технології змішаного навчання свідчить про перевагу останньої (див. Таблицю 3.).

У межах формульованого експерименту було проведено оцінювання індивідуальних здібностей слухачів до вивчення іноземної мови за допомогою «Тесту для визначення індивідуальних здібностей до вивчення іноземної мови». Інтегральна оцінка за цим параметром на початку експерименту становила в ЕГ $45,3 \pm 3$ при $p \leq 0,05$; КГ – $45,1 \pm 3,1$ при $p \leq 0,05$. Відмінність між групами на початку формульованого експерименту становила 6%.

Результати дослідження розвитку здібностей до вивчення іноземної мови в ЕГ суттєво підвищилися до загального показника $\bar{x} \cdot 74,1 \pm 5,4$, на відміну від КГ, результати якої є $58,2 \pm 5,8$ ($p \leq 0,05$). І відмінність між групами наприкінці формульованого експерименту становила вже 100%.

Отримані дані формульованого експерименту щодо сформованості когнітивного та операційного компонентів (на основі результатів мовленнєвого тесту згідно з вимогами НАТО STANAG 6001) свідчать про збільшення кількості слухачів в ЕГ, які виявили високі та середні результати за всіма критеріями після формульованого експерименту (СМР 2, СМР 1+, СМР 1), і навпаки – зменшення кількості слухачів, які показали низький рівень знань (СМР 0, 0+).

$\bar{x}$ ЕГ становить за результатами цієї методики $82,2 \pm 3$ ($p \leq 0,05$), що вказує на позитивні зрушення порівняно з початком навчання слухачів ($63,5 \pm 2,5$; $p \leq 0,05$). Відсоткова відмінність між групами становить 100%, коли на початку експерименту вона складала 91%.

Наприкінці формульованого експерименту у КГ також спостерігається позитивна динаміка розвитку когнітивного та операційного компонентів: становить $76,6 \pm 3,7$;

$p \leq 0,05$ (на початку експерименту $\bar{x}$ дорівнювало $63,7 \pm 2,3$; $p \leq 0,05$).

Отримані результати за кожним критерієм сформованості когнітивного та операційного компонентів в ЕГ є вищими, ніж у КГ. Кількісні, відсоткові та загальні показники за цією методикою показали, що формування ІПК знань у слухачів відбувається більш успішно в ЕГ під час реалізації в освітньому процесі технології змішаного навчання.

Результати формульованого експерименту щодо розвитку рефлексивного компоненту ІПК майбутніх МВУ, які були отримані завдяки застосуванню опитувальника діагностики рефлексії (методика А.В. Карпова), показують достатньо високий рівень сформованості в ЕГ професійної самосвідомості. Слухачі ЕГ усвідомлюють себе у професійній діяльності та спроможні робити самооцінку, що є основним показником сформованості самосвідомості [6]. Підвищилась готовність та здатність офіцерів до цілеспрямованої професійної діяльності в іншомовному професійному середовищі, що призводить до суттєвих позитивних змін в особистісно-професійному зростанні. На основі отриманих результатів формульованого експерименту було визначено, що основними психологічними чинниками ефективного формування професійної рефлексії майбутніх МВУ постають ЕГ: готовність слухачів до активної навчальної діяльності та сформованість їхньої позитивної мотивації.

Результати цієї методики наведені в Таблиці 4.

Таблиця 4

Оцінка результатів формульованого експерименту за методикою А.В. Карпова

	ЕГ	КГ	Відсоток відмінності між групами (%)
$\bar{x} (\bar{x} \pm t\text{-критерій Ст'юдента})$	76,4 $\pm 2,7$	69 $\pm 3,6$	1

Таким чином, математичні обрахунки отриманих результатів емпіричного дослідження, яке проводилося для визначення рівнів сформованості усіх компонентів ІПК, дають можливість констатувати вищу результативність формування компонентів ІПК майбутніх МВУ в ЕГ ($82,3 \pm 3,1$; $p \leq 0,05$), на відміну від КГ ($72,6 \pm 4,4$; $p \leq 0,05$). Успішність обраної технології також підтверджує 100% відмінність між групами після навчання слухачів.

Висновки із проведеного дослідження. Отже, емпірична верифікація сформо-

ваності компонентів іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління експериментальної та контрольної груп після проведення формувального експерименту засвідчила наявність позитивних змін, які відбулись на прикінцевому етапі експерименту. Спостерігається позитивна динаміка рівнів сформованості усіх компонентів цієї якості, яка була досягнута завдяки застосуванню технології змішаного навчання.

Перевірка статистичної значущості одержаних результатів за допомогою критерію однорідності (t-критерій Ст'юдента) виявила позитивні зрушення в експериментальній групі та несуттєві зміни контрольної. Це свідчить про ефективний вплив на слухачів не випадкових чинників, а запропонованих нововведень.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців військового профілю завдяки застосуванню технології змішаного навчання. Подальшого вивчення потребує питання адаптації та використання запропонованої педагогічної технології відповідно до специфіки інших напрямів підготовки фахівців військової сфери діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Маслак Л.П. Педагогічні умови формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіоінженерних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л.П. Маслак. – Житомир, 2010. – 323 с.
2. Волобуєва О.Ф. Психологічні засади розвитку іншомовних здібностей майбутнього військового професіонала : дис. ... докт. псих. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / О.Ф. Волобуєва. – Хмельницький, 2010. – 465 с.
3. Мороз Н.В. Формування соціокультурної компетенції як складової частини професійної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н.В. Мороз. – Хмельницький, 2007. – 195 с.
4. Чудакова В.П. «Локус контролю» як складова частина інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала» – критерій сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості / В.П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості. – 2014. – № 3 (22). – С. 55–67.
5. Блощинський І.Г. Формування самооцінки курсантів вищих військових закладів освіти у процесі навчання іноземної мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 20.02.02 «Військова педагогіка та психологія» / І.Г. Блощинський. – Хмельницький, 2002. – 24 с.
6. Бех І.Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І.Д. Бех. // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124–127.